

Επίδαυρος

Η Πενθεσίλεια του Κλάιστ σε ιταλική έκδοση...

► Του Δημήτρη Τατσούλη

Ο Χάινριχ Βίλχελμ φον Κλάιστ (1777 - 1811), γνωστότερος για την κωμωδία του «Η οπασομένη στάννα», και για το γεγονός της αυτοκτονίας του στα 34 χρόνια του, δεν γνώρισε την επιτυχία που περιμέναμε όσο ζούσε.

Θέατρο

Αντίθετα, απορρίφθηκε ακόμη και από τον Γκαίτε, ο οποίος, μεταξύ των άλλων, είχε χαρακτηρίσει την «Πενθεσίλεια» έργο νοσηρό. Μόλις τον 20ό αιώνα αποκαταστάθηκε πλήρως για να τοποθετηθεί μεταξύ των σημαντικότερων Γερμανών δραματουργών.

Εμπνευσμένος από την ελληνική μυθολογία και τη σύγκρουση της βασίλισσας των Αμαζόνων Πενθεσίλειας με τον Αχιλλέα, από τον οποίο θα σκοτωθεί μπροστά στα τείχη της Τροίας, δημιουργεί μια ρομαντική τραγωδία με επίκεντρο τη σχέση έρωτα και θανάτου μεταξύ των δύο αυτών προσώπων. Ο Κλάιστ, εκμεταλλευόμενος εν μέρει το μύθο και τη θήκη των Αμαζόνων, δημιουργεί το πρόσωπο της Πενθεσίλειας στη βάση της παρέκκλισης: η Πενθεσίλεια ερωτεύεται τον Αχιλλέα, συναίσθημα απαγορευμένο για την κοινωνία της.

Η «Γιορτή των Ρόδων» που σημαίνει τη συνείρεση των Αμαζόνων με τους αιχμαλώτους τους, αναβάλλεται χάρη της επιμονής της Πενθεσίλειας να συλλάβει τον Αχιλλέα, παρασύροντας το στρατό της σε νέα μάχη. Ηττημένη, τραυματισμένη, συνειρσισμένη με τον Αχιλλέα ως δική του αιχμάλωτη αλλά με μια παιγνιώδη αντιπροφάση την οποία προτείνει η φίλη της Προθή, ο Αχιλλέας παριστάνει τον αιχμάλωτο της ώστε να επιτευχθεί η συνείρεση. Ακολουθεί πρόκληση του ερωτευμένου Αχιλλέα για μονομαχία των δύο τους με στόχο να νικηθεί και να τον ακολουθήσει. Η Πενθεσίλεια θα παρεξηγήσει τις προθέσεις του, θα αναμετρηθεί μαζί του, θα τον λαβώσει και μαζί με τα σκυλιά της θα τον κατασπαράξει σε μια κατάσταση μανίας από την

οποία δεν θα θυμάται τίποτε. Η συνειδητοποίηση θα την οδηγήσει στο θάνατο που θα σημάδεψε και το τέλος του κράτους των Αμαζόνων.

Ο Πιέτερ Στάν ανέβασε το έργο στην ιταλική γλώσσα, δημιουργώντας ένα μοντέρνο σκηνικό περιβάλλον με τη βοήθεια του Διονύσιου Φωτόπουλου.

Μια μεγάλη σιδεροκατασκευή με λαμπόνια που εναλλάσσονται σε όλη την κλίμακα έντασης των φωτισμών σηματοδοτούσε τις εντάσεις των εξελίξεων, ενώ ταυτόχρονα οριοθετούσε τον καθαυτό σκηνικό χώρο: ένα επικλινές φαιοπράσινο δάπεδο που κατέληγε στην κυρίως στρογγυλή σκηνή. Σκηνικό που έγινε εντυπωσιακό όταν πάνω του σπάρθηκαν τα ρόδα για την ομώνυμη γιορτή, δημιουργώντας με τη βοήθεια των φωτισμών (του Εϊ Τζέι Βάιρμπαρντ) εντυπωσιακές εικαστικές εικόνες. Τα κοστούμια της Φράνκα Σκουαρτσιάπιν, δερμάτινα, υποδήλωναν τη μυθολογική εποχή αλλά με ένα απόλυτα μοντέρνο στίγμα.

Η σκηνοθεσία κίνησε τους ηθοποιούς και, κυρίως, τον ανύπαρκο στο κείμενο χορό των Αμαζόνων με μια απόλυτα φορμαλιστική διάταξη. Στο πρόσθετο εισαγωγικό μέρος ειδικότερα, υπήρξαν ενδιάφροντες πολεμικοί σχηματισμοί του χορού υποβοηθούμενοι και από τη μουσική του Αρτούρο Ανεκίνο, ενώ συχνές ήταν οι παρεμβολές των ακουστικών εφέ με τη μορφή κεραυνών ή ήχων αεροπλάνων, κάθε φορά που εξωσκηνικά υποδελωνόταν η επίθεση των Ελλήνων.

Εντυπωσιακή επίσης η απόλυτα σχηματοποιημένη σκηνή της μάχης μεταξύ Πενθεσίλειας και Αχιλλέα και η πτώση της πρώτης στην κατωφέρεια του επικλινούς σκηνικού. Μια σκηνή που διαδραματίστηκε ψηλά, στην κορυφή του επικλινούς και μπροστά ακριβώς από τα φώτα που αποκόψαν εδώ, με το παιχνίδι αναμμένα -

σθαστά, σημασιολογικά αξία ως προς τις φάσεις των συγκρούσεων.

Η «Πενθεσίλεια» αποτελεί ένα αρετικό δείγμα του ρομαντισμού. Το ακραίο πάθος της ηρώιδας, η έννοια του πένθους που φέρει το όνομά της, όπως εκείνη του Πενθέα, αλλά και η βακχική κατάληξη του έργου με την κατασπάραξη του Αχιλλέα, θα πρέπει να οδηγήσει το σύγχρονο σκηνοθέτη σε μια μελέτη της βακχείας, της εκτός εαυτού πράξης. Όλα τούτα σηματοδοτούν και μια ανάλογη υποκριτική που δεν περιορίζεται στο λόγο αλλά επεξεργάζεται την εξωσυμβατική κίνηση και το ά-λογο. Και τούτο δεν επιτεύχθηκε με τους ηθοποιούς. Η Μανταλένα Κρίπα, σημαντική ηθοποιός, προκειμένου να εκφράσει το πάθος και τη μανία, υιοθέ-

Ο Κλάιστ, δημιουργεί το πρόσωπο της Πενθεσίλειας στη βάση της παρέκκλισης:

Η Πενθεσίλεια ερωτεύεται τον Αχιλλέα, ουσιαστικά απαγορευμένο για την κοινωνία της

τησε μια «κλασικίζουσα» εκφορά του λόγου με πομπώδες ύφος, που μας παρέπεμπε σε υποκριτικές αρχαίου δράματος του Εθνικού μας Θεάτρου άλλων δεκαετιών, με εμφανείς επιρροές από τη γερμανική σχολή. Θεατικότερη η υποκριτική άποψη που υιοθετήθηκε από τον Γκρατσιάνο Πιάτσο, ο οποίος απέδωσε έναν Αχιλλέα με εμφανείς ειρωνικές αποχρώσεις. Η Πία Λαντασί, στο ρόλο της Προθή, δεν είχε τη φωνητική δυνατότητα να αντιμετωπίσει το χώρο της Επίδαυρου, ενώ η Αντίνα Μπαρτολούτσι υπήρξε έγκυρη ερμηνευτικά στο ρόλο της Προθήρειας που διαβλέπει το τέλος των Αμαζόνων. Ενα τέλος που συμβολοποιήθηκε επί σκηνής με το θάψιμο από ρόδα των σωμάτων Πενθεσίλειας-Αχιλλέα και γύρω τους, δημιουργώντας τύμβο, τα νεκρά σώματα των Αμαζόνων του χορού με την Προθήρεια να αγαλματοποιείται στο βάθος, καλυμμένη με το λευκό της πέπλο.